

Sygnatura akt VIII Ga 189/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lipca 2015 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie VIII Wydział Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Anna Budzyńska (spr.)

Sędziowie: SO Piotr Salamaj

SR (del.) Anna Górnik

Protokolant: st. sekr. sądowy Agnieszka Grygiel

po rozpoznaniu w dniu 17 lipca 2015 roku w Szczecinie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

przeciwko M. P.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum w Szczecinie z dnia 5 marca 2015 roku, sygnatura akt XI GC 104/15

uchyla zaskarżony wyrok w całości i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu Szczecin-Centrum w Szczecinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

SSO (...)SSO (...)SSR (del.) (...)

Sygnatura akt VIII Ga 189/15

UZASADNIENIE

Powódka (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S. wniosła o zasądzenie od pozwanej M. P. kwoty 39.545,54 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 7 lipca 2012 r. wraz z kosztami postępowania sądowego.

W uzasadnieniu powódka wskazała, że dochodzona pozwem kwota stanowi należność za sprzedane pozwanej reprezentowanej przez spółkę (...) paliwo płynne, wnikającą z załączonej do pozwu faktury VAT.

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 9 lipca 2014 r. w sprawie XI GNc 1492/14 referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym Szczecin-Centrum w Szczecinie orzekł zgodnie z żądaniem pozwu.

Pozwana zaskarżyła nakaz w całości, domagając się jego uchylenia oraz zasądzenia od powódki na jej rzecz kosztów procesu. W uzasadnieniu pozwana podniosła zarzut przedawnienia roszczenia.

W toku procesu pozwana, podtrzymując zarzut przedawnienia podniosła dodatkowo, że nigdy nie otrzymała wezwania do zapłaty, a o roszczeniu powódki dowiedziała się dopiero z pozwu. Zdaniem pozwanej z dokumentów załączonych do akt nie wynika, że roszczenie wynikające z faktury jest udowodnione i wymagalne. Nadto zobowiązanie zaciągnął

pozostający poza sporem M. K., działający na mocy udzielonego mu przez pozwaną pełnomocnictwa do prowadzenia działalności obejmującej obrót paliwami.

Wyrokiem z dnia 5 marca 2015 r. (sygn. akt XI GC 104/14) Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie oddalił powództwo.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 3 lipca 2012 r. powódka wystawiła pozwanej fakturę VAT, obejmującą sprzedaż paliwa - oleju napędowego za kwotę 149.545,54 zł z terminem zapłaty w dniu wystawienia faktury.

Paliwo zostało wydane działającej w imieniu pozwanej, pozostającej poza sporem (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, w imieniu której działał M. K..

W dniu 6 lipca 2012 r. spółka (...) przelała na konto powódki kwotę 110.000 zł, nie podając numeru dokumentu, do którego wpłata się odnosi.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy uznał powództwo, którego postawę stanowił art. 535 k.c. za niezasadne.

Sąd I instancji wskazał, że zgodnie z normą tego przepisu elementy przedmiotowo istotne umowy sprzedaży to: zobowiązanie do przeniesienia na kupującego własności rzeczy, wydanie rzeczy (obowiązki sprzedającego) oraz odebranie rzeczy, zapłacenie sprzedawcy ceny (obowiązki kupującego). W świetle powyższego Sąd podkreślił, że powódkę obciążał ciężar udowodnienia, że wydała paliwo osobie upoważnionej, a wystawiona faktura oraz zapłata z dnia 6 lipca 2012 r. odnosiła się do wydanego w dniu 3 lipca 2012 r. paliwa. W ocenie Sądu z dokumentów fakt taki nie wynikał. W tym względzie Sąd zwrócił uwagę, że do faktury z dnia 3 lipca 2012 r. nie załączono dowodu WZ, zaś w treści faktury oznaczono termin zapłaty w dniu wystawienia faktury. Ponadto faktura nie została podpisana przez odbiorcę, a zatem nie może stanowić pośrednio potwierdzenia odbioru towaru, natomiast polecenie przelewu z dnia 6 lipca 2012 r. nie zawiera wskazania, że dotyczy przedmiotowej faktury. Sąd Rejonowy stanął na stanowisku, że związek pomiędzy treścią dokumentów, choć występuje, jest na tyle słaby, że nie pozwala stanowczo stwierdzić, że faktura z dnia 3 lipca 2012 r. nie została opłacona w jakiegokolwiek części. Wprawdzie jest w niej wpisana kwota do zapłaty, to jednak nie wynika z niej, że ma to nastąpić w innym dniu, niż data wystawienia. Dowód zapłaty nie pozwala z kolei na przyjęcie, że doszło do dorozumianego uznania niewłaściwego, bowiem w dowodzie nie została wymieniana sporna faktura, na poczet której zapłata została uiszczona. Zdaniem Sądu nie można wykluczyć, że spółka (...) w tamtym okresie zakupiła więcej rodzajów paliwa i zapłata przelewem dotyczy innego paliwa i innej faktury.

W konsekwencji Sąd oddalając powództwo uznał, że powódka nie udowodniła, że wydała paliwo, za które dochodzi niniejszym pozwem zapłaty oraz że zapłata przez spółkę (...) z dnia 6 lipca 2012 r. odnosiła się do spornej faktury.

Apelację od powyższego wyroku wywiodła strona powodowa. Zaskarżając wyrok w całości wniosła o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy oraz pominięcie znacznej części dowodów zawnioskowanych przez powódkę. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła błędne ustalenia faktyczne, stanowiące podstawę orzeczenia oraz naruszenie:

1. art. 227 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie polegające na nieprzeprowadzeniu przez sąd dowodów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, pominięcie wniosków powódki o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania świadka E. R. oraz strony powodowej, w sytuacji gdy przeprowadzenie owych dowodów było niezbędne dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy tj. dla potwierdzenia okoliczności takich jak m.in. wydanie towaru podmiotom działającym na rzecz i w imieniu pozwanej, ilości i wartości przedmiotowego towaru oraz braku zapłaty za towar przez pozwaną;

2. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie przez sąd w miejsce swobodnej oceny dowodów, dowolnej ich oceny, polegającej na:

- wybiórczej ocenie materiału dowodowego, i oparciu rozstrzygnięcia jedynie na ograniczonej części materiału dowodowego (tj. przesłuchaniu strony pozwanej) przy bezpodstawnym pominięciu istotnych dowodów w sprawie tj. przesłuchania świadka E. R. oraz strony powodowej,
- uznaniu, w sposób sprzeczny z zasadami logiki, że powódka nie wydała paliwa podmiotowi działającemu w imieniu i na rzecz pozwanej, w sytuacji gdy pozwana nie kwestionowała tego faktu, ani w treści sprzeciwu ani na rozprawie w dniu 5 marca 2015 r., a powódka przedłożyła dowody z dokumentów na poparcie swoich twierdzeń (faktura VAT, pełnomocnictwo pozwanej dla spółki (...), dowód zapłaty),
- dokonanie dowolnej, sprzecznej z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego oceny materiału dowodowego w postaci faktury VAT nr (...) oraz potwierdzenia przelewu z dnia 6 lipca 2012 r. i przyjęcie, że związek pomiędzy tymi dokumentami jest za słaby i nie pozwala stanowczo stwierdzić, że owa faktura nie została zapłacona w jakiegokolwiek części, w sytuacji gdy powódka nie posiada interesu w podnoszeniu, że faktura została częściowo zapłacona i wskazując na ten fakt wykazuje się lojalnością, bowiem dochodzi jedynie części należności w kwocie 39.545,54 zł nie zaś całości tj. kwoty 149.545,54 zł;

3. art. 503 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie polegające na uwzględnieniu twierdzeń pozwanej podniesionych na rozprawie w dniu 5 marca 2015 r., w sytuacji gdy, owe twierdzenia były spóźnione, a pozwana nie udowodniła, że nie zgłosiła ich w sprzeciwie bez swojej winy,

4. art. 328 § 2 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na sporządzeniu uzasadnienia wyroku niezawierającego elementów wskazanych w tym przepisie, co polegało na niepodaniu wszystkich dowodów, na których Sąd oparł się wydając zaskarżony wyrok, niezwykle pobieżnym podaniu, w sposób niepełny, okoliczności faktycznych i lakonicznej analizie prawnej, utrudniającej odtworzenie procesu myślowego, który doprowadził do wydania orzeczenia oraz polemikę z treścią wydanego rozstrzygnięcia, pominięciu w uzasadnieniu wyroku wyczerpującego opisanie przyczyn, dla których Sąd odmówił mocy dowodowej i wiarygodności dowodom zgłoszonym przez stronę powodową.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o jej oddalenie oraz o zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja strony powodowej w ocenie Sądu Okręgowego okazała się uzasadniona i jako taka doprowadziła do uchylenia zaskarżonego rozstrzygnięcia i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Na wstępie zaznaczenia wymaga, że sąd II instancji na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania w razie nierozpoznania istoty sprawy przez sąd I instancji albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego nierozpoznanie istoty sprawy oznacza niewyjaśnienie i pozostawienie poza oceną okoliczności faktycznych stanowiących przesłanki zastosowania norm prawa materialnego, będących podstawą rozstrzygnięcia. Podstawa faktyczna rozstrzygnięcia obejmuje ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione oraz ocenę dowodów stanowiących podstawę tych ustaleń. Ustalenie stanu faktycznego sprawy stanowi warunek prawidłowego zastosowania prawa materialnego. Oceny, czy sąd I instancji rozpoznał istotę sprawy dokonuje się na podstawie analizy żądań pozwu opartych na przytoczonych okolicznościach faktycznych i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia. Przy czym chodzi tu nie tylko o żądanie pozwu, lecz cały kompleks faktów (znajdujących bądź też nie potwierdzenie w zgłoszonych dowodach) i obowiązujących przepisów prawnych, uzasadniających dochodzenie roszczenia. Podstawowym obowiązkiem Sądu w ramach merytorycznego rozpoznania sprawy jest dokładne ustalenie, co w świetle zgłoszonego żądania i jego podstawy faktycznej stanowiło przedmiot postępowania i w oparciu o jaką podstawę faktyczną i prawną powód dochodzi zgłoszonego w pozwie roszczenia, a następnie ocena, czy zaofiarowany materiał dowodowy roszczenie to uzasadnia.

W ocenie Sądu Okręgowego w sprawie spełniły się przesłanki wynikające z normy art. 386 § 4 k.p.c.

W uzasadnieniu apelacji trafnie skarżąca wskazywała bowiem na uchybienie przepisom prawa procesowego poprzez zaniechanie przeprowadzenia przez Sąd I instancji w sposób prawidłowy postępowania dowodowego w zakresie wskazywanym przez stronę powodową, co skutkowało przyjęciem niewykazania zasadności roszczenia i oddaleniem powództwa. Sąd I instancji nie dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, wybiórczo ustalił niektóre okoliczności w oparciu o część zebranego w sprawie materiału dowodowego, nie wyjaśniając przy tym przyczyn, dla których pominął zgłoszone przez powódkę prawidłowo już w pozwie wnioski dowodowe.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego uznaje się pominięcie dowodu zgłaszanego przez stronę za dopuszczalne tylko przy dostatecznym wyjaśnieniu istotnych okoliczności spornych, zgodnie z twierdzeniami tej strony, bądź wtedy, gdy są one nieprzydatne dla rozstrzygnięcia sprawy lub są zgłaszane jedynie dla zwłoki; przyjmuje się, że sąd nie może oprzeć rozstrzygnięcia na wybiórczo przeprowadzonych dowodach, nie wyjaśniając powodów, dla których pozostałe dowody pominął (por. np. wyroki SN z dnia 26.09.1966 r., (...)314/66, lex nr 471; z 12.10.1972 r., (...)388/72, lex nr 7153; z 10.01.1980 r., (...)443/79, lex nr 2499; z 25.09.1997 r., (...)271/97, lex nr 32992 i z 16.04.1997 r., (...)55/97, lex nr 31213 oraz post. SN z 07.05.1997 r., (...)211/97, lex nr 50605). Z powyższego wynika, że w każdym wypadku sąd ma obowiązek wypowiedzieć się w przedmiocie zgłoszonego wniosku dowodowego. O ile jednak odmowa dopuszczenia dowodu powinna zostać wyrażona w formie postanowienia wpisanego do protokołu rozprawy bez konieczności wskazania przyczyn odmowy, o tyle w uzasadnieniu orzeczenia zgodnie z przepisami regulującymi postępowanie dowodowe (art. 217, 236 k.p.c.) sąd powinien wskazać przyczyny uzasadniające decyzję procesową w przedmiocie odmowy dopuszczenia dowodu. W niniejszej sprawie Sąd nie wydał postanowienia oddalającego zgłoszone w pozwie przez powódkę wnioski dowodowe dotyczące przesłuchania świadka E. R. oraz strony powodowej, w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku brak jest argumentów wyjaśniających powody ich nieuwzględnienia.

Zgodnie z powołanym przez Sąd Rejonowy art. 535 k.c. stanowiącym podstawę prawną rozstrzygnięcia, określającym essentialia negotii umowy sprzedaży, obowiązkiem sprzedawcy jest przeniesienie na kupującego własności rzeczy i wydanie mu rzeczy, zaś obowiązkiem kupującego jest odebranie rzeczy i zapłacenie sprzedawcy ceny. W wykonaniu obowiązków nałożonych przez powołany przepis, oraz w myśl art. 6 k.c., który określa zasadę rozkładu ciężaru dowodu, powódka winna wykazać, iż strony istotnie zawarły umowę sprzedaży oraz, że wydała towar pozwanej. Na okoliczność zawarcia umowy sprzedaży oraz wykonania przez siebie obowiązków sprzedawcy w zakresie żądania objętego pozwem powódka powołała między innymi dowody ze wskazanych źródeł osobowych (zeznanie świadka E. R. oraz strony powodowej w osobie W. B. - prezesa zarządu powódki).

W tym względzie zasadny okazał się zarzut apelacji naruszenia art. 227 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie polegające na nieprzeprowadzeniu przez Sąd dowodów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy i pominięcie wniosków powódki o przeprowadzenie dowodów osobowych, w sytuacji gdy przeprowadzenie owych dowodów było niezbędne dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy tj. dla potwierdzenia okoliczności podnoszonych przez stronę powodową takich jak między innymi wydanie towaru podmiotowi działającemu na rzecz i w imieniu pozwanej, ilości i wartości przedmiotowego towaru oraz braku zapłaty za towar przez pozwaną.

Podkreślenia również wymaga, że Sąd Rejonowy w sposób sprzeczny i niekonsekwentny dokonał ustaleń faktycznych i rozważań poczynionych w oparciu o te ustalenia. Pomimo bowiem, że w swoich rozważaniach Sąd przyjął, że nie zostało przez stronę powodową wykazane jakoby doszło do wydania towaru osobie działającej w imieniu pozwanej czyli spółce (...), to jednocześnie ustalił, że paliwo zostało wydane działającej w imieniu pozwanej, pozostającej poza sporem spółce (...) w imieniu, której działał M. K.. Sprzeczność ta potwierdza stanowisko apelującego, że Sąd w istocie nie rozpoznał w sposób prawidłowy przedmiotowej sprawy.

W ocenie Sądu odwoławczego wskazane powyżej uchybienia skutkowały nieuprawnionym w tych okolicznościach stwierdzeniem przez Sąd I instancji, że strona powodowa nie wykazała zasadności swojego roszczenia, co jednak nie znajduje oparcia w materiale dowodowym, którym Sąd dysponował, a którego faktycznie nie ocenił w sposób prawidłowy, nie przeprowadzając zawnioskowanych dowodów.

W tym stanie rzeczy za niecelowe należy uznać rozważanie dalszych zarzutów apelacji, których rozstrzygnięcie miałyby rację bytu jedynie w razie przyjęcia, że Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił stan faktyczny i należycie ocenił zebrane dowody. Na etapie niniejszego postępowania apelacyjnego - mając na uwadze, że postępowanie dowodowe nie zostało przez Sąd I instancji przeprowadzone prawidłowo, co niewątpliwie wpływa na dokonane ustalenia faktyczne - nie sposób odnieść się do zarzutu błędnych ustaleń faktycznych oraz naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Zarzut obrazy tego przepisu odnosi się bowiem właśnie do ustaleń stanu faktycznego i oceny materiału dowodowego. W kontekście tego uregulowania ustalenia wymaga czy, na podstawie całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego (co w niniejszej sprawie nie nastąpiło), ocenionego bez przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów określonych w treści art. 233 § 1 k.p.c. Sąd dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i trafnie określił ich konsekwencje prawne (por. orzeczenia SN z dnia 23.01.2001 r., (...) 237/00, z dnia 12.04.2001 r., (...)588/99, z dnia 10.01.2002 r., (...)572/99).

W ramach naruszenia 233 § 1 k.p.c. odnieść się należy na marginesie do zarzutu oparcia rozstrzygnięcia jedynie na ograniczonej części materiału dowodowego tj. przesłuchaniu strony pozwanej. Niezależnie od trafności zarzutu apelującego wybiórczej oceny materiału dowodowego zaznaczenia wymaga, że wbrew wywodom skarżącej Sąd Rejonowy w istocie nie przeprowadził dowodu z przesłuchania M. P. w charakterze strony pozwanej, poprzestając jedynie na jej wysłuchaniu (art. 212 k.p.c.). Celem takiego wysłuchania jest zaś ustalenie, jakie z istotnych okoliczności sprawy są sporne między stronami oraz dążenie do ich wyjaśnienia, pozwalającego dopiero w sposób prawidłowy określić kierunek postępowania dowodowego. Informacyjne przesłuchanie nie stanowi przy tym dowodu z przesłuchania strony w rozumieniu art. 299 k.p.c.

Ważką w tym względzie pozostaje także okoliczność, że Sąd I instancji pominął całkowicie rozważenie stanowiska, które było prezentowane przez stronę pozwaną w sprzeciwie w kontekście późniejszych twierdzeń zaprezentowanych na rozprawie. Rozpoznanie istoty sprawy wymaga natomiast odniesienia się przez sąd (dokonania oceny w świetle materiału procesowego) nie tylko do żądań i twierdzeń zgłaszanych w pozwie ale również przyjętej przez stronę pozwaną linii obrony.

Odnośnie postulatu strony powodowej, a właściwie konkluzji, że w sprawie zachodzi możliwość uzupełnienia przez sąd odwoławczy materiału dowodowego należy wskazać, że co do zasady uchylenie wyroku sądu I instancji ma charakter fakultatywny i sąd II instancji może orzec merytorycznie w razie nierozpoznania istoty sprawy przez sąd I instancji. Sąd odwoławczy w ramach obowiązującego modelu apelacji pełnej jest bowiem sądem meriti co oznacza, że bada sprawę na nowo, ma też możliwość uzupełnienia postępowania dowodowego we własnym zakresie (art. 382 k.p.c.). Powyższe nie może jednak oznaczać zastąpienia sądu I instancji przy prawidłowym prowadzeniu postępowania, gdyż takie postępowanie w istocie byłoby postępowaniem jednoinstancyjnym. W doktrynie i orzecznictwie zwraca się zaś uwagę na związane z taką sytuacją ryzyko pozbawienia stron jednej instancji merytorycznej. Możliwość uzupełnienia czy ponowienia dowodów w postępowaniu apelacyjnym nie może zastąpić obowiązku przeprowadzenia przez sąd I instancji postępowania dowodowego w zakresie niezbędnym do prawidłowego ustalenia podstawy faktycznej orzeczenia oraz rozważenia całego zebranego materiału, bez pomijania jakiegokolwiek jego części, z uwagi na powstanie niebezpieczeństwa jednoinstancyjnego rozpoznania sprawy (por. wyrok SN z 13.11.2002 r., (...)1149/00, lex nr 75293. Post. SN z 26.03.2015 r., (...)7/15, lex nr 1677178). W niniejszej sprawie nie chodzi o uzupełnienie materiału dowodowego, lecz przeprowadzenie postępowania w całości. Aktualny stan sprawy i zebrany w sprawie materiał dowodowy nie daje możliwości przeprowadzenia kontroli w ramach ponownej analizy zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Uznać zatem należy, że sprawa nie została prawidłowo rozpoznana co do jej istoty, co uzasadniało wydanie rozstrzygnięcia opartego na treści art. 386 § 4 k.p.c. , zgodnie z którym Sąd Odwoławczy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sąd Rejonowy, ponownie rozpoznając sprawę, przeprowadzi postępowanie dowodowe zgodnie z regułami wynikającymi z Kodeksu postępowania cywilnego. W szczególności w toku postępowania Sąd Rejonowy winien

dokonać ustaleń faktycznych pozwalających na ocenę zasadności powództwa w oparciu o zawnioskowane w sprawie dowody, w tym dowody osobowe zgłoszone w pozwie i podtrzymane w apelacji wywiedzionej od zaskarżonego wyroku.

Dodać również należy, że Sąd powinien - bez względu na to, jakiej dokona oceny prawnej żądania pozwu - swoje stanowisko w sposób wyczerpujący uzasadnić przy spełnieniu obligatoryjnych wymogów co jego treści wynikających z art. 328 § 2 k.p.c.

SSO (...)SSO A. B. SSR (...)